

Rättsavdelningen
Agneta Calleberg
Agneta.calleberg@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över betänkande av utredningen om privata sjukvårdsförsäkringar, Reglering av privata sjukvårdsförsäkringar – ökad kunskap och kontroll (SOU 2021:80)

Socialdepartementets diarienummer: S2021/06996

Sammanfattning

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak de förslag som redovisas i utredningen.

Socialstyrelsen är positiv till att regelverket anpassas så att mer information angående privata sjukvårdsförsäkringar kan inhämtas för att skapa ett bättre kunskapsunderlag i syfte att undersöka om och på vilket sätt de privata sjukvårdsförsäkringarna påverkar den offentliga vården. Det är angeläget att använda den nya kunskapen som följer av utredningens förslag och rekommendationer för att ta ställning till om ytterligare åtgärder rörande privata sjukvårdsförsäkringar kan komma att behövas.

Den omständigheten att frågor som rör privata sjukvårdsförsäkringar i princip är oreglerade innebär en osäkerhet om rättsläget och försvårar den diskussion som förs rörande privata sjukvårdsförsäkringar. Därtill kan konstateras att det i dag i väsentliga delar saknas kunskap angående exempelvis hur de privata sjukvårdsförsäkringarna påverkar den offentliga vården, väntetider samt hur de förhåller sig till den etiska plattformen.

Enligt utredningen har det övergripandet syftet med utredningens förslag varit att säkerställa en god och patientsäker vård samt att öka kunskapen om privata sjukförsäkringar samt dess påverkan på den offentliga vården. Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att förändringar i regelverket behövs för att fylla de kunskapsluckor som finns inom området. Socialstyrelsen tillstyrker därför i allt väsentligt de förändringar som utredningen föreslår.

Om utredningens förslag genomförs vill Socialstyrelsen framhålla vikten av att regeringen i närtid, som utredningen föreslår, ger Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att följa upp och analysera utredningens förslag. Socialstyrelsen instämmer i utredningens slutsats att det saknas ett kunskapsunderlag för ytterligare regeländringar. Det är därför angeläget, såsom anges, att se förslagen som ett första steg som bör följas av ytterligare analyser och ställningstaganden.

Särskilt om vissa förslag

Socialstyrelsen tillstyrker i huvudsak, som angivits ovan, förslagen som utredningen lämnar. Socialstyrelsen anser dock att vissa av förslagen och resonemangen behöver förtydligas. Sådana synpunkter redovisas nedan.

Kap. 13 Utredningens förslag

Kap. 13.2 Etiska plattformen och privatfinansierad vård

Socialstyrelsen delar bedömningen att diskussionen om hur den etiska plattformen ska tolkas även bör omfatta faktorer som rör den privatfinansierade vården.

I tillägg till vad utredningen anfört rörande den etiska plattformen är det av betydelse att i diskussionen lyfta att privata sjukvårdsförsäkringar även skulle kunna komma i konflikt med den etiska plattformen av andra skäl än viljan och betalningsförmågan hos patienten. Ett exempel är de hälsorelaterade krav som många gånger är förenade med att överhuvudtaget kunna teckna en privat sjukförsäkring och hur de förhåller sig till principen om alla människors lika värde och rätt till vård oberoende av bland annat personliga egenskaper.

Det är även viktigt att i diskussionen återkommande lyfta den generella inriktningen för den etiska plattformen, där företräde till vård ska ges till den med störst behov.

Socialstyrelsen anser slutligen att utredningen hade gynnats av att bli mer konkret i förslaget. Det skulle behöva förtydligas ytterligare vad den utökade diskussionen om den etiska plattformen syftar till och var den i huvudsak bör föras.

Kap. 13.3 Finansiering av hälso- och sjukvården

Socialstyrelsen tillstyrker förslagen men vill framföra följande synpunkter.

Utredningen föreslår att en ny bestämmelse om finansiering av hälso- och sjukvården ska tas in i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL. Utredningen har dock inte sett anledning att, utöver frågan om privata sjukvårdsförsäkringar, se över regioners finansiering som inte sker med offentliga medel t.ex. med- och egenfinansiering samt tilläggstjänster. Utredningen konstaterar att för det fallet att det bedöms finnas författningsstöd för en sådan privat finansiering kommer den att vara fortsatt tillåten. Socialstyrelsen anser att det emellertid behöver säkerställas att regionerna faktiskt har ett författningsstöd att använda sig av avseende med- och egenfinansiering samt tilläggstjänster innan den nya lagstiftningen kan träda ikraft.

Kap. 13.4 Nya verktyg och bättre förutsättningar vad gäller regionernas avtal med privata vårdgivare

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget och instämmer i bedömningen. Socialstyrelsen vill dock lämna följande kommentarer med anledning av vad som anförts i denna del. Av direktivet till utredningen framgår att utredningen ska föreslå författningsförslag, eller andra åtgärder som utredaren finner motiverade, som i

möjligaste mån säkerställer att patienter med privat sjukvårdsförsäkring inte får snabbare tillgång till vård eller bättre vård i den offentligt finansierade hälso- och sjukvården än patienter utan sådana försäkringar. Socialstyrelsen delar därför utredningens bedömning att regionerna i egenskap av huvudmän behöver ställa mer ändamålsenliga krav på de privata vårdgivare som ingår avtal i syfte att säkerställa att den som har störst behov av hälso- och sjukvård ska ges företräde till vården. Det är därför viktigt att den nya lagtextens syfte, att hindra att vårdgivarens andra uppdrag negativt påverkar uppdraget hos regionen, noga följs upp. Socialstyrelsen tillstyrker således även att det i ny lagtext framgår att det i avtalet ska anges hur det som avtalats följs upp.

Om förslagen genomförs anser Socialstyrelsen att det är viktigt att det följs upp hur regionerna använder sig av avtalsvillkoren, för att se om det behövs mer detaljerad reglering på området.

Kap. 13.6 Förstärkning av IVO:s tillsyn över hälso- och sjukvården

Socialstyrelsen har inget att invända mot förslagen och bedömningarna och lämnar följande synpunkter. Socialstyrelsen ser positivt på en fortsatt utveckling av Inspektionen för vård och omsorgs (IVO:s) vårdgivarregister då detta, med ökad tillförlitlighet och innehåll, skulle kunna vara en viktig källa för att kunna bedöma täckningsgrad när det gäller inrapportering till myndighetens register och för att identifiera rapporteringsskyldiga verksamheter. IVO har uppgiftsskyldighet till Socialstyrelsen för nämnda register, men kvaliteten på uppgifterna har hittills varit för låg för att kunna användas för statistiska ändamål. Vidare är registret i dagsläget ofullständigt.

Socialstyrelsen ställer sig positiv till en statlig utredning om IVO:s möjlighet att få tillgång till uppgifter hos myndigheter och aktörer för att användas i tillsynen över hälso- och sjukvården.

Kap. 13.7 Uppgift om finansieringsform i patientregistret

Socialstyrelsen tillstyrker förslaget med följande synpunkter. Socialstyrelsen ser att uppgifter om hur vården finansieras kan vara en rimlig utökning av patientregistret. Vidare instämmer myndigheten i det behov av uppgifterna som finns beskrivet i utredningen. Detta behov bedöms stå i proportion till det begränsade tillägget av uppgifter och det integritetsintrång detta medför.

I skälen för utredningens förslag nämns att ”Det skulle gå att få fram uppgifter om utnyttjandet av privata sjukvårdsförsäkringar i förhållande till hur många som har en privat sjukvårdsförsäkring” (13.7.1 s. 452). Socialstyrelsen önskar förtydliga att en sådan estimering inte är görbar enbart med patientregistret som källa. För att kunna svara på frågan krävs ytterligare uppgifter, som inte finns inom myndighetens registerverksamhet.

Kap. 13.8 Uppgift om finansieringsform i vissa Nationella Kvalitetsregister

Socialstyrelsen ställer sig bakom rekommendationen, men har följande synpunkter.

Socialstyrelsen stöttar idag de nationella kvalitetsregistren med att göra statistiska sammanställningar i syfte att öka kvaliteten i dessa register. Om utredningens rekommendation följs anser Socialstyrelsen det är lämpligt att Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, är den part som ska stötta kvalitetsregistren med rekommendationen. Det är registerförande huvudman som beslutar variablerna i ett kvalitetsregister.

Socialstyrelsen noterar också att deltagande i kvalitetsregister är frivilligt både för verksamhet och patient, och om syftet med registreringen är att få en nationell uppföljning är det mer lämpligt att utgå från något av de nationella hälsodataregistren. Om Socialstyrelsen i framtiden får stöd att i patientregistret behandla uppgifter om besök i primärvård samt specialiserad somatisk öppenvård, där besök skett hos annan personalkategori än läkare, finns förutsättningar för uppföljning av samtliga besök i patientregistret.

Kap. 13.10 Den nationella väntetidsdatabasen och privatfinansierad vård

Socialstyrelsen instämmer i bedömningen med följande synpunkt. Mot bakgrund av att Socialstyrelsen i september 2021 fick i uppdrag av regeringen att utveckla förutsättningar för en nationell insamling av väntetidsdata, ser myndigheten att den föreslagna utvecklingen av väntetidsinsamlingen bör ske inom ramen för ovan pågående regeringsuppdrag (S2021/06332, delvis).

Kap. 14 Uppföljning av förslagen och framtida utredningsfrågor

Kap. 14.1 Uppföljning av utredningens förslag

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag. Syftet bör, som utredningen framhåller, bl.a. vara att eventuella negativa effekter av privata sjukvårdsförsäkringar ska kunna förhindras och åtgärdas i tid. Socialstyrelsen delar utredningens bedömning om att utredningens förslag endast ska betraktas som ett första steg.

Socialstyrelsen delar även utredningens bedömning att konsekvenserna av de nya regler och åtgärder som föreslås i utredningen behöver följs upp och analyseras, samt att ny information och nya insikter kan medföra ytterligare åtgärder inom området. Socialstyrelsen bedömer det vara av yttersta vikt att uppföljning och utvärdering genomförs så att ytterligare kunskap om privata sjukvårdsförsäkringar och dess inverkan på hälso- och sjukvården och samhället i stort erhålls inom kort. Den nya kunskapen utgör grunden till vilka ytterligare åtgärder som eventuellt behöver vidtas.

Socialstyrelsen ställer sig således bakom utredningens förslag att uppdrag gällande uppföljning och analys i närtid lämnas till Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, så att uppdraget kan påbörjas och planeras.

Kap. 14.2 Framtida utredningsfrågor

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att ny kunskap som följer av utredningens förslag, beroende på vad kunskapsläget visar, ska användas för att eventuellt vidta ytterligare åtgärder rörande privata sjukvårdsförsäkringar. Socialstyrelsen ställer sig därmed bakom utredningens slutsatser att förslagen i kap. 13 är ett första steg i frågan om reglering av privata sjukvårdsförsäkringar och att detta kan följas av ytterligare åtgärder beroende av vad som framkommer av nya och bättre beslutsunderlag.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Natalia Borg, Mona Heurgren och Thomas Lindén, tillförordnade avdelningschefen Pär Ödman och enhetschefen Emil Bergschöld deltagit. Juristen Agneta Calleberg har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg